

Araştırma Makalesi

Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg 2020;13(2):167-176

doi:10.26559/mersinsbd.674370

Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi

Nilay Ercan-Şahin¹, Yeter Sinem Üzar-Özçetin²

¹ Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD

² Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği AD

Öz

Amaç: Bu araştırma huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışma Ankara'da beş farklı huzurevinde yaşayan yaşlılarla yürütülmüştür. Örneklemeye dahil edilme kriterleri 65 yaş ve üzeri, işitme sorunu olmayan, iletişim kurabilen, psikiyatrik bir hastalığı ve demansı olmayan yaşlı bireyler olarak belirlenmiştir. Örneklemeye dahil edilme kriterlerini karşılayan ve çalışmaya katılmaya gönüllü 265 yaşlı birey örneklemeye alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında yaşlı bireylerin sosyo-demografik özelliklerini içeren tanıtıcı veri formu, yaşam doyumu ölçeği (LSIA-Index) ve Beck Umutsuzluk ölçeği veri toplama ölçekleri olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS 23 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler, ortalama, normal dağılan değişkenler tek yönlü varyans analizi (ANOVA), bağımsız gruplarda t testi, normal dağılmayan değişkenler Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Yaşlı bireylerin yaşam doyumu ölçek puanı ortalaması 9.38±4.51 olarak, Beck Umutsuzluk Ölçek toplam puan ortalaması ise 11.32±3.66 bulunmuştur. Yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, huzurevinde kalma süresi, huzurevinden memnuniyet durumu, geçmişe yönelik keşkeler, geleceğe bakış açısı ile yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya konmuştur. Yaşam doyumu ile umutsuzluk arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. **Sonuç:** Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumlarının düşük ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunu ve umut düzeyinin değerlendirilmesi ve arttırmaya yönelik girişimlerin planlanması ve uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, bakım evi, hemşirelik

Başvuru tarihi:13.01.2020 **Kabul tarihi:**04.05.2020

Sorumlu Yazar: Nilay Ercan Şahin, Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Tlf: 0 312 305 15 80, E-posta: nilay.sahin@hacettepe.edu.tr

Level of life satisfaction and hopelessness among nursing home residents

Abstract

Aim: This study aimed to examine the levels of life satisfaction and hopelessness among nursing home residents. **Methods:** This descriptive study was conducted with elderly people living in five different nursing homes in Ankara. The criteria for inclusion in the sample were 65 years or older, without hearing problems, communicating, without psychiatric illness and dementia, and being willing to participate in the study. 265 elderly individuals who met the inclusion criteria were sampled. In order to collect data, descriptive data form including socio-demographic characteristics of elderly individuals, LSIA-Index and Beck Hopelessness Scale were used as data collection scales. Data were analyzed by SPSS 23 package program. In the evaluation of the data, percentage, mean; normally distributed variables, one-way analysis of variance (ANOVA), independent samples t test; and non-normally distributed variables were used Kruskal Wallis test. **Results:** The average life satisfaction scale score of the elderly was 9.38 ± 4.51 , and the Beck Hopelessness Scale total score was 11.32 ± 3.66 . There was a significant relationship between age, marital status, education level, length of stay in nursing home, satisfaction with nursing home, past observations, future perspective and life satisfaction and hopelessness level. There was a negative correlation between life satisfaction and hopelessness. **Conclusion:** Elderly living in nursing homes were found to have low life satisfaction and high hopelessness level. It is recommended to evaluate the life satisfaction and hope level of the nursing home residents and to plan and implement intervention to increase the life satisfaction and hope level.

Key words: Aged, nursing home, nursing

Giriş

Yaşlanma, hayat boyu devam eden, kronolojik, sosyolojik, biyolojik ve psikolojik gerilemenin yaşandığı, önlenmesi mümkün olmayan bir süreçtir.¹ Erikson'un², psikososyal gelişim kuramında ise yaşlılık dönemi, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluğun yaşandığı sekizinci ve son evredir. Yaşlılık döneminde kişi gelişimsel döneme özgü olarak yaşadığı hayatı gözden geçirmekte ve bir değerlendirme yapmaktadır. Geçmişine yönelik olumlu bir değerlendirme yaparak benlik bütünlüğü sağlayan kişi, geçirdiği hayattan doyum sağlamakta ve memnuniyet duymaktadır. Olumsuz bir değerlendirme yaptığında ise umutsuzluğa düşmekte, tatminsizlik ve keder duymaktadır.

Yaşlılık sürecinde, sayısı ve şiddeti artan sağlık sorunları, azalan fonksiyonel yetenekler, eş ve arkadaş kaybı, mali kısıtlılıklar, emeklilik, sosyal statü kaybı, yaşlı bireylerin yaşam değişiminde potansiyel olarak karşılaşılabileceği sorunlardır.¹ Yaşlılık sürecinde yaşlı bireyin

maruz kaldığı bu olumsuz değişimlerin yaşlılarda yalnızlık, umutsuzluk, depresyon, ölüm korkusu gibi psikolojik sorunlara sebep olduğu ve yaşlı bireylerin yaşam doyumunu olumsuz etkilediği ortaya konmuştur.³⁻⁸ Yaşlı bireyin yaşadığı bu sorunlara ek olarak yaşadığı ortamda bakımının sağlanamaması durumunda yaşlı birey yaşamını huzurevi ortamında devam ettirebilmektedir.⁹ Yaşlılığın getirdiği birçok sorunla beraber kendi ortamından ayrılmış huzurevi gibi yaşlının ilk kez karşılaştığı, farklı kültürlerden gelmiş insanlarla yaşamak zorunda olduğu, görel olarak denetimini yitirdiği bir ortamda yaşamını devam ettirmek yaşlı bireylerin hayata karşı bakış açısını olumsuz etkilemekte ve umutsuzluk yaşamalarına sebep olabilmektedir.¹⁰⁻¹²

Literatür incelendiğinde huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerini ve ikisi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, huzurevinde yaşayan yaşlılarda yaşam doyumu ve umutsuzluk kavramları ile ilgili yapılan araştırmalar, huzurevlerinde yaşlı

bireylere yönelik başarılı yaşlanma ve geleceğe yönelik olumlu bakış açısının geliştirilebilmesi için önemlidir. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin bilinmesi, bu bireylerin yaşam doyumlarını ve umutsuzluk düzeylerini arttırmaya yönelik yapılabilecek girişimlerin geliştirilmesinde bir basamak görevi görecektir.

Bu araştırma, huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyini belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırma, Ankara ili belediye sınırları içerisinde bulunan, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı olan beş huzurevinde yapılmıştır. Araştırma evrenini beş huzurevinde yaşayan 618 yaşlı birey oluşturmuştur. Örneklem hesabı yapılmamış, örneklem kriterlerine uygun ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan yaşlı bireyler örnekleme alınmıştır. Örnekleme dahil edilme kriterleri 65 yaş ve üzerinde olma, iletişim kurabilme, işitme sorununa sahip olmama, psikiyatrik bir hastalığı ve demansı olmama olarak belirlenmiştir. Örnekleme dahil edilme kriterlerine uygun olmayan 246 yaşlı birey ve çalışmaya katılmak istemeyen 107 yaşlı birey çalışmaya dahil edilememiştir. Araştırmanın örneklemini 265 yaşlı birey oluşturmuştur. Ulaşılan örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını hesaplamak için G*Power paket programından yararlanılmıştır. 265 yaşlı birey için 0.05 yanılma düzeyi ile hesaplama yapıldığında çalışmanın gücü 0.99 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada, yaşlı bireylerin sosyo-demografik özelliklerini içeren tanıtıcı veri formu, yaşam doyumu ölçeği (LSIA-Index) ve Beck Umutsuzluk ölçeği veri toplama ölçekleri olarak kullanılmıştır. Veriler, 15 Eylül - 22 Aralık 2018 tarihleri arasında

araştırmacılar tarafından yaşlı bireyler ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır.

Tanıtıcı veri formu: Araştırmacılar tarafından literatür gözden geçirilerek oluşturulan formda, yaşlı bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, hastalık durumu, kurumda kalma süresi, kurumdan memnuniyet durumu, geçmişe yönelik keşkeleri, ve geleceğe yönelik bakış açısını içeren sorular yer almıştır.^{5,11,13}

Yaşam doyumu ölçeği (YDÖ): Yaşam doyumu ölçeği, yaşlı bireylerin yaşamın çeşitli yönlerine bakış açısını, bu doğrultuda kendini ve çevresini nasıl algıladığını anlamak amacıyla 1961 yılında Neugarten ve arkadaşları tarafından Life Satisfaciton Index A geliştirilmiştir.¹⁴ Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karataş¹⁵ (1988) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. YDÖ toplam 20 sorudan oluşmakta, ifadelerde "evet", "hayır" seçeneği kullanılmaktadır. 20 puan üzerinden değerlendirilen yanıtlarda bireyin yüksek puan alması, yaşam doyumu düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte her bir seçenek "1" puandır ve ifadelerden bazılarında (3, 5, 7,10, 14, 17, 18, 20) "hayır" cevabının verilmesi gerekmektedir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUO): Beck Umutsuzluk Ölçeği, Beck ve arkadaşları (1974) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenilirliği ise Seber ve Durak¹⁶ (1994) tarafından yapılmıştır. Beck Umutsuzluk Ölçek toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Soruların 11 tanesinde "evet" seçeneği, 9 tanesinde "hayır" seçeneği 1 puan almaktadır. Puan aralığı 0-20 olup, alınan puanlar düşük olduğunda bireyin umutsuzluk düzeyinin düşük olduğu varsayılmaktadır. Cronbach Alpha katsayısı 0.85'dir. Bu çalışmada Cronbach Alpha katsayısı 0.82 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler SPSS 23 paket programında kodlanmış ve analiz edilmiştir. Tanımlayıcı bilgilerin analizinde sayı, yüzdelik, ortalama kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım testi Skewness ve Kurtosis değerlerine göre değerlendirilmiştir. Karşılaştırmalarda,

yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkili olduğu varsayılan değişkenlerin değerlendirilmesinde normal dağılım sağlandığı durumlarda bağımsız gruplarda t testi ve ANOVA testi; normal dağılım sağlanmadığı durumlarda ise Man Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişki korelasyon ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın etik yönü: Araştırmanın yapılması için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan ve araştırmanın yapılacağı huzurevlerinden resmi izin, yaşlı bireylerden sözel ve yazılı onam alınmıştır. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 1.'de huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin bazı sosyo-demografik özellikleri gösterilmiştir. Bu çalışmaya katılan yaşlı bireylerin yaş ortalaması 74.7 olup, %51.3'ü erkek, %77.0'ı boşanmış veya dul, %40.0'i ilköğretim ve ortaokul mezunudur. Yaşlı bireylerin, % 80.8'inin kronik hastalığının olduğu, %30.9'unun 1-3 yıldır huzurevinde kaldığı ve %72.0'inin huzurevinden memnun olduğu ortaya konmuştur. Yaşlı bireylerin geçmişe yönelik keşkeleri ve geleceğe bakış açısı sorulduğunda, %44.9'u geçmişe yönelik keşkelerinin olduğunu, %50.6'sı ise geleceğe yönelik bir umudunun olmadığını belirtmiştir.

Tablo 2.'de yaşlı bireylerin sosyo-demografik ve bazı özelliklerinin yaşam doyumu ve Beck Umutsuzluk ölçeği puanları ile karşılaştırılması gösterilmiştir. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşı ile YDÖ ve BUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bu farklılığın, 84 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin, diğer yaş gruplarındaki yaşlı bireylere göre YDÖ puanının daha düşük, BUÖ puanının daha yüksek olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Medeni durum ile YDÖ puanı ve BUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Evli

yaşlı bireylerin, bekar ve dul yaşlı bireylere göre YDÖ puanının daha yüksek, BUÖ puanının daha düşük olmasının bu farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Yaşlı bireylerin öğrenim düzeyi ile YDÖ ve BUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bu farklılık lisans ve üstü eğitim düzeyinde olan yaşlı bireylerin okur-yazar, ilk, orta ve lise düzeyinde eğitime sahip olan bireylere göre YDÖ puanının daha yüksek, BUÖ puanının daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Huzurevinde kalma süresi ile YDÖ ve BUÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre yedi yıl ve daha uzun süredir huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun 1-3 yıl ve 4-6 yıldır huzurevinde kalan yaşlılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Huzurevinden memnuniyet durumu, geçmişe yönelik keşkeleri ve geleceğe yönelik bakış açısı ile YDÖ ve BUÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Kronik hastalığa sahip olma durumu ile ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3'te YDÖ puanı ile BUÖ puanı arasındaki ilişki verilmiştir. YDÖ toplam puan ortalaması 11.32 ± 3.66 , BUÖ toplam puanı ortalaması 9.38 ± 4.51 bulunmuştur. Buna göre yaşam doyumu ile umutsuzluk arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.685$, $p < .001$).

Tartışma

Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek üzere yapılan bu çalışmada yaşlı bireylerin YDÖ puanı ortalaması 9.38 ± 4.51 bulunmuş ve huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun düşük olduğu görülmüştür. BUÖ toplam puan ortalaması ise 11.32 ± 3.66 bulunmuş ve yaşlı bireylerin umutsuzluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun düşük ve umutsuz oldukları söylenebilmektedir. Bu konuda yapılmış çalışma sonuçları çalışmadan elde edilen bulguyu desteklemektedir.^{6,11,17,18}

Tablo 1. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin sosyo-demografik ve bazı özelliklerinin dağılımı.

Özellikler	n	%
Yaş		
65-74 yaş	136	51.3
75-84 yaş	75	28.3
84 yaş ve üstü	54	20.4
Cinsiyet		
Kadın	129	48.7
Erkek	136	51.3
Medeni Durumu		
Bekar	45	17.0
Evli	16	6.0
Dul (eşi vefat etmiş)	204	77.0
Öğrenim Düzeyi		
Okur-yazar değil	11	4.2
Okur-yazar	34	12.8
İlköğretim	106	40.0
Lise	74	27.9
Lisans ve lisansüstü	40	15.1
Kronik hastalık durumu		
Var	214	80.8
Yok	51	19.2
Huzurevinde kalma süresi		
1 yıldan az	52	19.6
1-3 yıl	82	30.9
4-6 yıl	55	20.8
7 yıl ve üzeri	76	28.7
Huzurevinden memnuniyet durumu		
Memnun	191	72.0
Memnun değil	74	28.0
Geleceğe yönelik bakış açısı		
Umutlu	131	49.4
Umutsuz	134	50.6
Geçmişe yönelik keşkeleri		
Var	119	44.9
Yok	146	55.1
Toplam	265	100

Tablo 2. Yaşlı bireylerin bazı özelliklerine göre YDÖ ve BUO puan dağılımı

Özellikler	Yaşam Doyumu Ölçeği Toplam Puan Ort. ±SS/M(Q1-Q3)	Beck Umutsuzluk Ölçeği Toplam Puan Ort. ±SS/M(Q1-Q3)
Yaş*		
65-74 yaş	11.38±3.98	10.87±3.65
75-84 yaş	10.55±3.85	10.52±3.73
84 yaş ve üstü	7.80±4.47	11.96±3.52
	F: 19.99, p< .01	F: 4.41, p: .01
Cinsiyet**		
Kadın	9.31±4.58	11.73±3.64
Erkek	9.44±4.45	10.93±3.65
	t: -.22, p: .82	t: 1.78, p: .075
Medeni Durumu***		
Bekar	9.0 (9.0-11.0)	12.0 (10.25-14.0)
Evli	12.0 (9.0-15.0)	7.0 (5.25-11.0)
Dul	10.0 (10.0-13.0)	12.0 (9.0-14.0)
	KW 6.14, p: .046	KW:13.31, p: .001
Öğrenim Düzeyi***		
Okur-yazar değil	6.0 (3.0-12.0)	12.0 (10.0-15.0)
Okur-yazar	4.50 (2.0-8.0)	14.0 (12.0-15.0)
İlk ve ortaokul	9.0 (6.0-12.0)	12.0 (9.0-14.0)
Lise	11.0 (7.75-14.0)	11.5 (8.0-13.0)
Lisans ve üstü	12.0 (10.0-14.75)	10.0 (7.25-12.0)
	KW:18.20, p< .01	KW:29.20, p< .01
Kronik hastalığa sahip olma durumu**		
Var	9.13±4.36	11.49±3.64
Yok	10.41±4.99	10.66±3.66
	t: -1.82, p: .07	t: 1.44, p: .14
Huzurevinde kalma süresi*		
1 yıldan az	10.50±3.73	11.38±3.34
1-3 yıl	8.26±4.59	11.90±3.65
4-6 yıl	8.01±4.18	11.72±3.11
7 yıl ve üstü	10.80±4.59	10.39±4.09
	F:7.41, p< .01	F:2.59, p: .05
Huzurevinden memnuniyet durumu**		
Memnun	10,58 4,15	10,68±3,62
Memnun değil	6,21 3,87	13,00± 3,23
	7.78, p< .01	-4.47, p< .01
Geleceğe yönelik bakış açısı**		
Umutlu	11.07±4.37	9.87±3.70
Umutsuz	7.72±4.01	12.73±3.03
	t: 6.50, p< .01	t: -6.86, p< .01
Geçmişe yönelik keşkeleri**		
Var	7.92±4.32	12.39±3.55
Yok	10.56±4.32	10.44±3.52
	t: 4.95, p< .01	t: 4.46, p< .01

*One way Anova testi

** Bağımsız gruplarda student t testi

*** Kruskal Wallis Testi

Tablo 3. YDÖ toplam puanı ile BUÖ toplam puanı arasındaki ilişki

	Ortalama	Standart sapma	r	p
Yaşam doyumu	9.38	4.51		
Umutsuzluk	11.32	3.66	-.685*	P< .001

Yaşlı bireylerden 84 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin, diğer yaş gruplarındaki yaşlı bireylere göre yaşam doyumu düzeyinin daha düşük, umutsuzluk düzeyinin daha yüksek ortaya konmuştur. Karataş ve arkadaşlarının¹⁹ malul ve gazilerle yapmış olduğu çalışmada da yaş arttıkça yaşam doyumunun azaldığı ve umutsuzluk düzeyinin arttığı ortaya konmuştur. Erci ve arkadaşlarının⁵ toplumda yaşayan yaşlı bireylerle yapmış olduğu çalışmada ise yaş arttıkça yaşam doyumu ve umudun azaldığı belirtilmiştir. Bu sonuç diğer araştırma sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Yaşlılık döneminde yaşam doyumu ve umut düzeyindeki azalmanın, yaşlanmayla beraber yaşlı bireylerin sosyolojik, biyolojik ve psikolojik gerilemenin yaşandığı, önlenmesi mümkün olmayan bu sürecin olağan bir sonucu olduğu düşünülmektedir.¹

Yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi ile yaşlı bireylerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda da cinsiyet ile yaşlı bireylerin yaşam doyumunu^{5,19} ve umutsuzluk^{18,20} düzeyinde istatistiksel olarak bir fark bulunmadığı ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, araştırmamızın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yaşlılık döneminde yaşam doyumu ve umutsuzluk ölçek puanlarında cinsiyetin bir farklılık yaratmadığı söylenebilmektedir. Bunun nedeninin yaşlılık döneminde her iki cinsiyet içinde yaşam doyumu ve umutsuzluğu etkileyen faktörlerin aynı olmasının olabileceği düşünülmektedir.

Yaşlı bireylerin medeni durumuna göre yaşam doyumu ve umutsuzluk ölçek puanlarına bakıldığında evli yaşlı bireylerin yaşam doyumu puanının bekar ve dul yaşlılara göre daha yüksek, umutsuzluk ölçek puanının bekar ve dul yaşlılara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırma

bulgularına göre evli yaşlı bireylerin bekar ve dul yaşlılara göre yaşam doyumunun ve umut düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılmış diğer araştırmalarda medeni durum ile yaşam doyumu⁷ ve umutsuzluk^{17,21} arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırma bulgularına göre lisans ve üstü eğitim düzeyinde olan yaşlı bireylerin okur-yazar, ilk, orta ve lise düzeyinde eğitime sahip olan bireylere göre yaşam doyumu ve umut düzeyi puanları daha yüksek olduğu bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak yaşlılıkta eğitim düzeyi ile yaşam doyumu^{3,5,7,22,23} ve umutsuzluk^{5,20,21} düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu bulguya göre eğitim düzeyi yüksek olan yaşların yaşam doyumu ve umut düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan yaşlı bireylerin geçmişe yönelik keşkelerinin daha az olması, geleceğe daha umutlu bakması, kendini gerçekleştirme ve üretkenliğin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyine etkisinin olabileceği söylenebilir ancak bunun içinde ileri araştırmaların yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Yaşlı bireylerin kurumda kalma süresi yedi yıl ve daha uzun süre olan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun 1-3 yıl ve 4-6 yıldır huzurevinde kalan yaşlılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde yedi yıl ve daha uzun süredir huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin umut düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre huzurevinde kalma süresi daha uzun olan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun ve umut düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu durumunun nedeninin kurumda uzun süre kalan yaşlı bireylerin kurum bakımını benimsemeleri,

kuruma alışmaları ve kurumda daha uzun süre geçirmelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Huzurevinden memnun olmayan yaşlı bireylerin memnun olan yaşlılara göre yaşam doyumu ve umut düzeyinin daha düşük bulunmuştur. Buna göre huzurevinde yaşamaktan memnuniyet düzeyi arttıkça yaşlı bireylerin yaşam doyumunun ve umut düzeyinin arttığı söylenebilmektedir. Bu konuda yapılmış önceki araştırmaların da bu sonucu desteklediği görülmektedir.^{11,18}

Yaşlılara geleceğe yönelik bir plan olup olmadığı, geleceği nasıl değerlendirildiği sorulmuş ve yaşlı bireylerin geleceğe bakış açısı ile yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya konmuştur. Geleceğe yönelik umutsuz olan yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi umutlu olan göre daha düşük bulunmuştur. Bu bulguya göre yaşlı bireylerin geleceğe umutsuz bakış açılarının onların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyinin olumsuz etkilediği söylenebilmektedir. Yıldırım ve Altay'ın yapmış olduğu çalışmada da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmasa da geleceğe yönelik olumsuz beklentileri olan yaşlı bireylerin yaşam doyumu düşük bulunmuştur.²⁴ Bunun nedeni olarak yaşlı bireylerin artık yaşamlarının sonuna geldiklerini, geleceğe yönelik bir planlarının olmayacağını ve ölümü düşünmelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Yaşlı bireylerin geçmişe yönelik keşkeleri ile yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında geçmişte aldığı kararlardan, yaptıklarından pişman olan yaşlı bireylerin, geçmişine yönelik keşkeleri olmayan yaşlılara göre yaşam doyumu ve umut düzeyinin daha düşük olduğu ortaya konmuştur. Yaşlı bireylerin yaşlanınca geçmişe yönelik değerlendirme yapmaya daha çok zamanları olmaktadır ve yaşlı geçmişe yönelik bir değerlendirme yaptığında eğer geçmişte yapmak isteyip yapamadığı ya da yanlış kararlar aldığı durumlara yönelik keşkeleri varsa yaşlı yaşamından doyum alamamakta ve umutsuzluğa kapılmaktadır. Dolayısıyla bu durum yaşlının yaşam doyumu düzeyini

ve umutsuzluk düzeyini olumsuz etkilemektedir.

Yaşam doyumu ile umutsuzluk düzeyi arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre yaşam doyumu ölçek puanı düşük olan yaşlı bireylerin umutsuzluk ölçek puanı yüksek, yaşam doyumu ölçek puanı yüksek olan yaşlı bireylerin umutsuzluk ölçek puanının düşük olduğu söylenebilmektedir. Diğer bir deyişle, yaşam doyumu yüksek olan yaşlı bireylerin geleceğe yönelik daha umutlu, yaşam doyumu düşük olan bireyler geleceğe yönelik umutsuz olabileceği söylenebilmektedir.

Sonuç

Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumlarının düşük ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, huzurevinde kalma süresi, huzurevinden memnuniyet durumu, geçmişe yönelik keşkeler, geleceğe bakış açısı ile yaşam doyumu ve umutsuzluk ölçek puanları arasında fark bulunmuştur. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin bu ölçeklerle yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyinin değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda birey ya da gruplara yönelik sosyal aktivite ya da sosyal desteğin artırılmasına yönelik girişimlerin planlanmasında ve uygulamasında yaşlı sağlığı hemşirelerine büyük sorumluluk düşmektedir. Ayrıca, huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunu artırmaya ve umutsuzluğunu azaltmaya yönelik girişimlerin denendiği deneysel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Yazar katkıları: Tüm yazarlar araştırmanın planlama, uygulama, çözümlenme ve yazım aşamalarında görev almıştır.

Çıkar çatışması: Yazarların çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Mali destek: Bu çalışma için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Kaynaklar

1. World Health Organization. World Report on Ageing and Health (World Health Organization). 2015.
2. Erikson EH, Erikson JM, Kivnick HQ. Vital involvement in old age. New York, NY: Norton; 1994.
3. Boylu AA, Günay G. Yaşlı Bireylerde Algılanan Sosyal Desteğin Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi. *İtobiad* 2018;7(2):1351-63.
4. Kapıkıran Ş. Yaşlılarda yalnızlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: Sosyal desteğin aracılık rolünün sınanması. *YSAD* 2016;9(1):13-25.
5. Erci B, Yılmaz D, Budak F. Yaşlı Bireylerde Özbakım Gücü ve Yaşam Doyumunun Umut Düzeylerine Etkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2017;8(2):72-6.
6. Sarin K, Punyaapriya P, Sethi S, Nagar I. Depression and hopelessness in institutionalized elderly: A societal concern. *Open Journal of Depression* 2016;5(03):21.
7. Elkin N. Bir aile sağlığı merkezine başvuran yaşlı bireylerde depresyon sıklığı ve yaşam doyumunun değerlendirilmesi. *Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg* 2016;9(1):9-21.
8. Taghiabadi M, Kavosi A, Mirhafez SR, Keshvari M, Mehrabi T. The association between death anxiety with spiritual experiences and life satisfaction in elderly people. *Electronic Physician* 2017;9(3):3980.
9. Ardahan M. Yaşlılık ve huzurevi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2010;20(20):25-32.
10. Türkiye'de Yaşlı bireylerin Durumu Ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı [Internet]. 2007 [cited 7.11.2019]. Available from: <https://sgb.saglik.gov.tr/Dkmanlar/T%C3%BCrkiye%27de%20Ya%C5%9Fl%C4%B1lar%C4%B1n%20Durumu%20ve%20Ya%C5%9Flanma%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1.pdf>.
11. Aydın İ, İşleyen S. Huzurevinde Kalan Yaşlı bireylerin Geleceğe Yönelik Beklentilerinin Umutsuzluk Düzeylerine Etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2004;7(3).
12. Genç F, Küçük E, Osman O. Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlıların Sosyal Destek Algılarının Karşılaştırılması. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi* 4(2):47-53.
13. Altay B, Çavuşoğlu F, Çal A. The factors affecting the perception of elderly patients towards health, quality of life and health-related quality of life. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2016;15(3):181-9.
14. Neugarten BL, Havighurst RJ, Tobin SS. The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology* 1961.
15. Karataş S. Yaşlılarda Yaşam Doyumunu Etkileyen Etmenler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 1988.
16. Seber G, Dilbaz N, Kaptanoğlu C, Tekin D. UMUTSUZLUKÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VEGÜVENİRLİĞİ. *Kriz Dergisi* 1993;1(3).
17. Şahin E, Topkaya N, Gençoğlu C, Ersanlı E. Prevalence and Correlates of Hopelessness among Turkish Elderly People Living with Family or in Nursing Homes. *Societies* 2018;8(2):39.
18. Gümüş AB, Özgür G, Yıldırım S. Huzurevinde Yaşayan Yaşlı bireylerin Umutsuzluk Düzeyleri Ve Etki Eden Faktörler. *EGE HFD* 2007;23(2):105-16.
19. Karataş K, Aslan H, Başçılar M. Hopelessness and Satisfaction with Life Among Disabled Veterans. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2019;30(1):1-18.
20. Özben Ş. Yaşlılarda Umutsuzluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008(23).
21. Tülüktaş N, Karagün E, Kavi O. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım Durumlarına Göre Emekli Bireylerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *IBAD* 2019(5):587-97.
22. Kankaya H, Karadakovan A. Yaşlı Bireylerde Günlük Yaşam Aktivite Düzeylerinin Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumuna Etkisi. *GÜSB* 2017;6(4):21-9.
23. Altay B, Avcı İA. Huzurevinde yaşayan yaşlılarda özbakım gücü ve yaşam

doyumu arasındaki ilişki. Dicle Med J
2009;36(4):275-82.

24. Yıldırım TA, Altay B. Huzurevinde Yaşayan Yaşlı bireylerin Geleceğe Yönelik Beklentilerinin Özbakım Gücü ve Yaşam Doyumuna Etkisi. GÜSBD 5(2):16-24.